

Voorzitter: J. van Hoorn (GroenLinks)

Namens de raad: C. Nieuwenhout (GroenLinks), J. van Veen (PvdA), A. Poelstra (D66), B. Hekkema (PvdD), R. Staijen (Stadspartij 100%), D. Brandenburg (SP), E.J. Vaes (VVD), S. Bosch (S&S), L. Dwarshuis (CU), E. Armut (CDA), J. Dams (PvhN), K. Blauw (PVV)

Namens het college: P. Broeksma (wethouder)

Namens de griffie: P. Kommerij

Routekaart CO₂-neutraal 2035

00:15:01

Voorzitter: Goedenavond. Het is zeven uur. Welkom bij deze meningsvormende sessie over de collegebrief voor wensen en bedenkingen die wordt voorgelegd met betrekking tot de herijking Routekaart CO₂-neutraal 2035. Op 12 oktober 2022 heeft er een beeldvormende sessie plaatsgevonden over het klimaat en energiebeleid in relatie tot de P&C-cyclus. Naar aanleiding van deze sessie heeft de raad besloten een wensen en bedenkingen sessie over de Routekaart te willen houden, dus bij deze. De vraag aan de gemeenteraad is dan ook om mee te denken en een eerste richting aan geven voor het college. Er hebben zich geen insprekers gemeld. Het woord is zo dadelijk gelijk aan u. Wij hebben 90 minuten vanavond. Dat houdt in dat wij vier minuten hebben aan spreektijd per fractie, exclusief interrupties. Ik wil u wel direct vragen om uw interrupties niet te gebruiken als verkapte spreektijd. Daar zal ik ook streng op toezien vanavond. Vervolgens zal er nog ongeveer 20 minuten spreektijd zijn voor het college, wellicht ten overvloede, maar het verzoek is ook geen technische vragen te stellen, maar u te beperken tot politieke vragen en gebruik te maken van de gelegenheid om uw mening te geven, oftewel uw wensen en bedenkingen naar voren te brengen. Zoals ik al zei, het woord is gelijk aan de fracties aangezien het college het een en ander al toegelicht heeft in de brief. Wie wil zijn of haar overwegingen als eerste kenbaar maken? De heer Van Veen PvdA.

00:16:28

De heer Van Veen: Dank u wel, meneer de voorzitter. Ruim een half miljoen zonnepanelen in de gemeente Groningen en een verdriedubbeling van het aantal huizen met een label A in vijf jaar tijd. Mooie cijfers die aangegeven dat de gemeente Groningen goed op weg is. Tegelijkertijd hebben we hier ook een enorme energiearmoede. We kennen allemaal de verhalen van slecht geïsoleerde woningen waar mensen de kachel niet aan durven te zetten uit angst voor de hogere rekening. De huidige energiecrisis vergroot daarmee de kloof tussen arm en rijk. Aangezien rijke mensen vaker goed geïsoleerde huizen hebben met panelen op het dak waar arme mensen deze luxe niet hebben. Dit zou wat mij betreft ook een van de speerpunten moeten zijn van het herzien van de Routekaart 2035 en het waarborgen dat iedereen met deze energietransitie mee kan doen en er zo voor te zorgen dat de Groningse energietransitie de kloof tussen arm en rijk verkleint en niet nog meer vergroot. Wij snappen dat het lastig zal zijn, want het is vanuit het perspectief van de gemeente wellicht makkelijker om met een beperkte subsidie twee hoogopgeleide tweeverdieners te verleiden om hun huis te isoleren, terwijl de situatie bij mensen met minder geld vaak ingewikkelder is. Zij zijn waarschijnlijk huurder, dus ze hebben niet eens een eigen huis in dat geval, of ze hebben niet de financiële ruimte om zelf bij te dragen. Of

missen misschien de mentale rust, doordat ze andere stress hebben, om een ingewikkelde subsidieaanvraag te doen. Als we willen dat de energietransitie in Groningen gaat lukken, hebben we wat de PvdA betreft echt geen andere keus. Dat zal helaas ook consequenties hebben. Mogelijk zal onze bespaarde CO2 daardoor lager uitvallen, of mogelijk wordt het duurder voor de gemeente. Misschien moeten we impopulaire keuzes maken, bijvoorbeeld het vragen van een eigen bijdrage voor mensen met een hoog inkomen als ze een energiecoach willen laten langskomen. Dat zijn keuzes die de PvdA bereid is te nemen. Ik ben benieuwd hoe de wethouder en de andere partijen dit zien en of zij mijn mening delen dat dit een belangrijk onderdeel van de herijking zou moeten zijn. Hiernaast stonden nog twee dilemma's in de brief waar ik kort op in wil gaan. Ten eerste de vraag of er meer dwang moet zijn bij de energietransitie. Hier is mijn fractie van mening dat dit wel nodig zou moeten zijn, willen we echt onze doelen halen. Gisteren hebben we vragen gesteld aan het college over de naleving van het bouwbesluit met betrekking tot kantoorpanden die geen label C hebben. Bij de begrotingsbehandeling 2022 hebben we ook een half miljoen extra beschikbaar gesteld onder andere voor de naleving van de Wet milieubeheer. Wel vinden we het belangrijk dat deze dwang altijd hand in hand moet gaan met de spreekwoordelijke wortel, oftewel: er moet hulp, inspiratie, subsidie zijn. Ook wilden we aangeven dat we natuurlijk zien dat de wettelijke ruimte voor deze dwang bij de gemeente echt wel beperkt is, omdat er vanuit landelijke regelgeving heel veel niet mag. We denken wel dat als er meer ruimte komt de gemeente Groningen er wel gebruik van zou moeten maken. Hier denken we bijvoorbeeld aan de uitbreiding van WarmteStad, dus het aansluiten van huizen, zonnepanelen op nieuwe gebouwen of het vragen van een energielabel als je huizen wilt verhuren. Ten tenslotte nog het laatste dilemma over de eigen opwekking. Dit wordt ook mijn laatste punt, voorzitter. Hierbij wachten we eerst geduldig op de nieuwe regels voor windmolens om te zien wat dit doet voor de windmolens die in Roodehaan gepland zijn. In het algemeen is de PvdA geen harde tegenstander van enkele strategisch geplaatste windmolens, mits dit wel in eigen beheer gebeurt, zodat de baten hiervan in het energiefonds kunnen komen. Wat we ook heel belangrijk vinden, is dat inwoners voldoende ruimte krijgen om aan te geven hoe zo besluit tot windmolens in hun leefomgeving acceptabel kan worden, bijvoorbeeld door financiële compensatie als het gaat om de hoogte van de molens of een andere creatieve oplossingen. Dank u wel.

00:19:48

Voorzitter: U bedankt. U bent nog niet helemaal klaar. Ik geloof dat de heer Bosch nog een vraag voor u heeft. De heer Bosch van Student en Stad.

00:19:54

De heer Bosch: Ja, dat klopt. Dank u wel, voorzitter. Ik ga in op het laatste punt dat de Partij van de Arbeid maakte. Dat is: we kijken eventjes hoe de wet windmolens loopt en dan zien we wel vervolgens of we wat kunnen verduurzamen. Dat is wat Student en Stad betreft het tegenovergestelde van politiek bedrijven. We moeten hier kijken als gemeenteraad wat nodig is om onze aarde dusdanig te beschermen dat hij niet zo erg veranderd dat die onleefbaar wordt. De Partij van de Arbeid zegt: "We kijken het eventjes het aan." Waarom zegt de Partij van de Arbeid niet: "We moeten keihard vasthouden aan deze doelen, whatever is takes"?

00:20:34

Voorzitter: De heer Van Veen.

00:20:35

De heer Van Veen: Dank u wel, voorzitter. Hier worden wel een beetje woorden in mijn mond gelegd. Wat ik namelijk aangaf, is dat de nieuwe regels eraan zitten te komen. Er stond ook in de brief beschreven dat er over enkele maanden duidelijkheid over is. Ik denk dat het politiek moet zijn om af te wachten tot je alle informatie hebt. We kunnen nu wel als gekken overal windmolens gaan plannen, maar als na twee maanden blijkt vanuit het ministerie dat er elke keer bijvoorbeeld een kilometer afstand moet zijn, schieten we ook niks op. Dat was mijn punt. Daarom gaf ik ook aan: uiteindelijk vinden we wel dat de molens moeten komen. Wij zeggen niet, wat misschien een andere partijen wel zullen doen: "We willen absoluut geen windmolens erbij", maar we zeggen: "Laten we eerst kijken of de geplande molens er echt kunnen komen. Dan kunnen we opnieuw gaan rekenen wat er nodig is en kunnen we verder gaan kijken."

00:21:17

Voorzitter: Dank u wel. U heeft nog een korte vervolgvraag van de heer Bosch. Daarna wil ik de gelegenheid geven aan mevrouw Blauw van de PVV om uw vraag te stellen, maar u zit ook aan het einde van uw spreektijd. Als u bondig kunt antwoorden, wordt het gewaardeerd. De heer Bosch.

00:21:29

De heer Bosch: Eén van de laatste PvdA-ers die nog een verkiezing heeft gewonnen, is Frans Timmermans. Hij zei heel duidelijk: "Let me be very clear. This is going to be bloody hard to be." Ik vind dit toch een makkelijke oplossing van de Partij van de Arbeid om te zeggen: "We wachten even af." "Als de wind niet kan, doen we het met zon." Dat zou ik graag willen horen van de Partij van de Arbeid.

00:21:50

Voorzitter: De partij voor de Arbeid.

00:21:53

De heer Van Veen: Ik zou eigenlijk nog wel misschien wel verdergaan hierin dan. Als de wind niet kan, gaan we kijken of de wind misschien toch ergens anders kan. Als dat niet kan, gaan we inderdaad naar zon kijken. Misschien zijn we het wel gewoon eens.

00:22:03

Voorzitter: Dank u wel. Dan heeft u tot slot nog een vraag van mevrouw Blauw, PVV.

00:22:07

Mevrouw Blauw: Dank, voorzitter. Het zal u niet verbazen dat wij er heel anders in zit bij de PVV, maar er is geen enkele garantie dat het van deze klimaatplannen beter wordt, dat het gaat helpen en dat de opwarming van de aarde daardoor minder wordt. We storten wel generaties de armoede in. Het gaat heel rigoureuus. Waarom? Wij vinden dat gewoon echt een hele rare. Het is feitelijk niet bewezen dat het beter wordt.

00:22:44

Voorzitter: De heer Van Veen tot slot.

00:22:45

De heer Van Veen: Dank u wel. Ik vind het interessant dat u over armoede begint. Het is duidelijk dat we klimaatverandering hebben, dat er iets aan gedaan moet worden. Misschien zijn we het daar niet over eens, maar ik denk dat de wetenschap dat echt wel aantoonst. Gevolg daarvan is dat we zullen moeten stoppen met fossiele industrie. Juist als we in Groningen wel op tijd de energietransitie in handen nemen en zelf zorgen dat de baten van groene energie bij ons terechtkomen, kunnen we juist de armoede tegengaan. Ik vind dat u daarbij een mooie reden geeft om wel met de energietransitie bezig te gaan.

00:23:15

Voorzitter: Dank u wel. Omdat de heer Van Veen wel redelijk door de tijd heen zit, wil ik doorgaan naar de volgende spreker. Mevrouw Nieuwenhout, GroenLinks.

00:23:26

Mevrouw Nieuwenhout: Dank u wel. Groningen aan zee, hele woonwijken onder water. Wordt dat de toekomst? Voordat het zover komt, zijn er al vele andere tekenen van klimaatverandering. Ook nu al. Recorddroogte is hier in Noord-Nederland maar ook in grote delen van Zuid-Europa, Scandinavië, bosbranden in Canada en in Australië, regenval, modderstromen, stormen, het aantal extreme weersomstandigheden neemt toe. Hoeveel ze toenemen, hoeveel schade en leed ze veroorzaken ligt aan ons. Aan ons gedrag en aan onze keuzes. In Groningen hebben we in 2018 al de keuze gemaakt om in 2035 CO2-neutraal te zijn. Nu moeten we kiezen hoe we dit beleid voortzetten. GroenLinks wil in ieder geval dat we vasthouden aan het doel. Minder doen of langzamer doen kunnen we niet verantwoorden, naar onszelf maar de mensen elders in de wereld en naar onze eigen kinderen. De weg daarnaartoe heeft ook nog heel veel keuzes. Wat ons betreft moeten we toe naar een systeemverandering waarin we veel minder energie gebruiken, in onze huizen, maar ook zeker in het verkeer bijvoorbeeld. We juichen het toe dat de collegebrief begint met energiebesparing, maar we zouden graag zien dat het percentage, die 31 procent, veel verder omhooggaat. Afgelopen jaar met de veel hogere energieprijzen bleek er opeens veel meer mogelijk zijn om de eigen rekening lager te houden en om Rusland niet te sponsoren in deze verschrikkelijke oorlog tegen Oekraïne. Wanneer de oorlog voorbij is, gaan we dan weer terug naar ons oude gedrag? Of zetten we de verandering door? Wij vinden het wel belangrijk dat dit in overleg met de inwoners gaat. Hoe zorgen we dat we dit volhouden, dat iedereen meekomt, dat iedereen het kan betalen? Wij willen het college aanmoedigen om een burgerberaad te organiseren over dit thema, om participatie laag dieper te laten plaatsvinden dan wat nu gepland is. Dan naar de dilemma's in de brief. Het eerste dilemma wat het college schetst...

00:25:21

Voorzitter: Mevrouw Nieuwenhout, voordat u verdergaat naar dit dilemma heeft u een vraag van de heer Bosch, Student en Stad.

00:25:26

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Dit is een verhelderende vraag, zodat ik goed begrijp wat GroenLinks bedoelt. Bedoelt GroenLinks nu een burgerberaad over hoe de participatie in gedeeld kan worden? Zo hoorde ik het echt. Of is het echt een burgerberaad hoe we dit toe sowieso gaan halen en misschien het verder op kunnen schroeven?

00:25:44

Mevrouw Nieuwenhout: Ja, dat laatste. Een burgerberaad over hoe we participatie gaat doen lijkt me een bijzonder nare exercitie. Een burgerberaad over hoe we met zijn allen dit doel gaan bereiken. Dat is het idee.

00:25:57

Voorzitter: Dan had ik u zojuist beloofd dat u vervolgens verder mocht aan de dilemma's, maar nu heeft u nog een vraag van mevrouw Blauw, PVV.

00:26:03

Mevrouw Blauw: Dank u, voorzitter. We hebben ons te veel afhankelijk van het gas gemaakt. Hoe denkt GroenLinks erover om dat bijvoorbeeld onder de Noordzee te halen of onder de Waddenzee of kernenergie?

00:26:19

Voorzitter: Mevrouw Nieuwenhout.

00:26:20

Mevrouw Nieuwenhout: Wij denken dat gas uit de Noordzee en uit de Waddenzee halen een slecht idee is. We begrijpen dat we op dit moment nog zo afhankelijk zijn van het gas dat we niet nu in één keer de pijpleidingen dicht kunt gooien, maar we moeten er in ieder geval geen nieuwe boorputten aanleggen en aan de bestaande afgaan bouwen. Kernenergie lijkt ons een heel slecht idee voor toekomstige generaties. Het is bovendien ook enorm duur in vergelijking met hernieuwbare energie.

00:26:50

Voorzitter: Een korte vervolgvraag van mevrouw Blauw.

00:26:53

Mevrouw Blauw: Eigenlijk hebben we toch gewoon geen keuze. Als we nu kijken naar de oorlog en hoe afhankelijk we zijn en wat voor alternatieven we kiezen die peperduur zijn en, wat ik net ook al aangaf, dat we onze generaties nu in de armoede storten door plannen die gewoon totaal onverstandig zijn.

00:27:11

Voorzitter: Mevrouw Nieuwenhout.

00:27:13

Mevrouw Nieuwenhout: Ik denk dat wij onszelf in de armoede storten als wij ons afhankelijk maken van een nieuwe schaarse bron, zoals uranium. Bovendien is kernenergie, als je alles bij elkaar optelt, een ontzettend dure ontwikkeling waardoor elke Nederlander tientjes extra aan de energierekening moet gaan betalen om die kernenergie te betalen. In plaats daarvan is wind op land ondertussen al kosteneffectief verkrijgbaar zonder subsidie. Wind op zee gaat dezelfde kant op. Zonnepanelen zijn ook hartstikke lucratief, dus als we die verandering doorzetten en als we niet te veel talmen en heel lang hierover blijven praten, kunnen wij binnen deze generatie een goedkope, groene energievoorziening voor iedereen regelen.

00:27:59

Voorzitter: Ik wil mevrouw Nieuwenhout nu de gelegenheid geven om toe te komen aan de dilemma's, ook met het oog op spreektijd. Mevrouw Nieuwenhout.

00:28:05

Mevrouw Nieuwenhout: Hartelijk dank. Gezien het huidige tempo en zeker in situaties waar de gebouweigenaar niet de energierekening betaalt, zoals bij bedrijfspanden en huurwoningen, lijkt ons dwang inderdaad de logische volgende stap. Dat wij onze eigen bedrijfsvoering in lijn moeten brengen met onze eigen ambitie lijkt me ook logisch. Afgelopen begrotingsraad heeft GroenLinks hier een amendement voor ingediend: energiebesparing eerst. Ook de komende jaren zullen wij erop blijven sturen. Het tweede dilemma: wat overblijft na die één derde energiebesparing, de resterende energiebehoefte, was in 2018 fiftyfifty verdeeld tussen eigen opwek en import van elders. In deze brief wordt nu een beeld geschetst waarbij die eigen opwek 46 procent is in plaats van 50 procent. Eigenlijk gaan we er op achteruit. Wat ons betreft is dit ten eerste een heel duidelijke reden waarom de energiebesparing flink omhoog moet. Dat zorgt ervoor dat er minder resterende energieopgave is. Verder vinden wij het belangrijk om niet te verslechteren ten opzichte van ons eerdere beleid en dus minimaal 50 procent, maar liever nog meer, aan eigen opwek te doen. Dan zon of wind? Wat ons betreft is het heel belangrijk om wind ook mee te nemen, want zon en wind vullen elkaar aan. Juist in de winter, wanneer onze energiebehoefte het grootst is, is er weinig zon. Dan heb je dus wel iets anders nodig om de energiebehoefte te voldoen. Dan kunnen we de kolencentrales op den duur gewoon uitzetten. Dat lijkt mij heel fijn.

00:29:39

Voorzitter: Zou u richting een afronding willen gaan?

00:29:42

Mevrouw Nieuwenhout: Ik heb nog één overweging over de windmolens. We wachten inderdaad op de plannen van het Rijk voordat we kunnen bepalen waar de windmolens moeten staan. In de eerdere windverkenning is aan beide kanten gebleken dat er door Groningen Airport Eelde heel veel locaties afvallen. Wij willen hierbij ook graag het college oproepen om nog eens goed te kijken of Groningen Airport Eelde niet gesloten kan worden. Hoeveel zou dat schelen in de locaties voor windmolens? Daar houd ik het bij.

00:30:13

Voorzitter: Dank u wel. Ik zou graag willen zeggen: keurig binnen de tijd, maar dat is niet helemaal waar. Ik had mevrouw Poelstra haar hand zojuist ook al twee keer genegeerd. *Mevrouw Poelstra,* wilt u uw woordvoering doen? Dan is aan u het woord.

00:30:26

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Voorzitter, de plannen voor de herijking van de Routekaart richting 2035 vallen me een beetje tegen. Dat is vanwege drie redenen. De eerste reden is dat groene ambities van dit college wat ons betreft nog wat duidelijker naar voren hadden mogen komen. Ten tweede denken we dat het concreet uitvoeren van de plannen wat achterblijft. De derde overweging is dat we in de participatieplannen de stem van jongeren, omwonenden en energiecoöperaties missen. Er staan wel dingen in dat we dat de komende twee maanden gaan uitzoeken en daarna gaan herijken, maar volgens mij had dat al eerder in gang gezet kunnen worden. Van het college hadden we echt wel verwacht dat daar al veel stappen in waren gezet. Wat ons betreft moet alles op alles worden gezet om Groningen energieneutraal te maken. We zijn goed op weg zeggen we,

maar dat is als we naar onze eigen doelstellingen kijken en als we dat misschien vergelijking met andere gemeenten. Als je de klimaatexperts goed hoort, zijn we dan niet al veel te laat? Moeten we niet toch een tandje bijzetten? In het bijzonder mis ik een bredere en integrale aanpak. Er is nu voornamelijk aandacht voor het besparen en opwekken van energie, CO2-reductie, maar het hele vraagstuk over het klimaat is veel breder. We moeten ook kijken naar hoe we dingen produceren, hergebruiken en met name de circulaire economie is wat ons betreft onlosmakelijk verbonden met het klimaatbeleid en zou echt meer aandacht moeten krijgen.

00:31:59

Voorzitter: Mevrouw Poelstra, dat lokt een vraag uit bij de heer Brandenburg, SP.

00:32:03

De heer Brandenburg: Voorzitter, het kan zijn dat ik nog niet gegeten hebt, maar het duizelt mij een beetje. Ik hoor meer ambities, integraler. Wat was het nog meer? Circulaire economie en een hele hoop blabla. U vindt dat het college niet met veel concretere plannen komt. Komt u eens wat. Wat bedoelt u nou echt met wat u net allemaal heeft lopen brabbelen?

00:32:25

Voorzitter: Mevrouw Poelstra.

00:32:27

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, meneer Brandenburg en voorzitter. Volgens mij is het heel erg duidelijk wat er bedoeld wordt met circulaire economie. Dat is dat we niet nieuwe dingen maken, maar hergebruiken. Dat zie ik niet terug in de plannen. Dat had ik eigenlijk wel verwacht, omdat het een heel groen/rood coalitie is. Daar had ik hele grote plannen verwacht.

00:32:49

Voorzitter: De heer Brandenburg wilt toch nog even kort op reageren. De heer Brandenburg.

00:32:53

De heer Brandenburg: Voorzitter, omdat dit een collegebrief is die gaat over de CO2-neutraliteit en of we '35 halen. We hebben een heel de beleidsnotitie over de circulaire economie. We hebben een hele beleidsnotitie over zon, over wind. We hebben echt van alles. Er komt een gemeentelijk energiebedrijf. Dit college gaat echt meer doen dan alle colleges waar D66 ooit in zat. Dan zegt u bij zo een briefje: "Ja, het is niet genoeg" en komt u met zes holle woorden. Wat wilt u dan nog meer?

00:33:22

Voorzitter: Mevrouw Poelstra.

00:33:24

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. We hebben een aantal moties inderdaad ingediend. We wachten nog steeds op de uitvoering daarvan. Die liggen er al een aantal jaar. Bijvoorbeeld bij het bouwen, bedoel ik. We hebben over de adviescommissie energiecorporaties. Die ligt er alweer een jaar. Er valt nog wel wat te doen. Die zijn inderdaad door ons ingezet en we hadden verwacht dat er snelheid in zou komen. De papieren plannen, al die visies, moeten nu uitgevoerd worden. Dat is precies wat u zegt.

Daar zitten we nou aan. Hoe gaan de gesprekken rondom windpark Roodehaan? Wat is de stand van zaken? Hoe wordt er gesproken met omwonenden en de energiecoöperaties? Wat is de stand van zaken van een participatiekader? Al die beleidsvisies moeten nu omgezet worden in concrete acties. Wat ons betreft gaat dat het best als je zo veel mogelijk mensen meeneemt. Neem de inwoners mee voor hun wijk, geef hun een financiële compensatie zodat ze daar echt meewerken. We weten dat die prikkels het beste te werken. De jongeren zijn de toekomst. Zij moeten in deze gemeente gaan wonen. Neem hen serieus. Geef hun een echte stem. Wat betreft de dilemma's: D66 is niet direct voorstander van meer dwang, maar we willen wel heel graag kijken wat echt werkt. In sommige situaties dwang wel helpend. In de nieuwe Warmtewet wordt het bijvoorbeeld mogelijk gemaakt dat wij van het gas af gaan. Daar kunnen we echt stappen gaan maken. Er zijn ook nog heel veel mogelijkheden in nieuwe innovaties. In warmtenetten kunnen we er nog veel meer verschillende bronnen gaan in brengen. Daar zien we dat het voornamelijk eerst door de regelgeving moeten worden opgelost en dat je daar hele snelle oplossingen kan vinden, maar dat de energiemix ook veel meer uitgebreid kan worden. Niet alleen zon en wind, maar je moet ook kijken naar zonnethermie, geothermie, aquathermie. Misschien in de toekomst nog wel naar andere opties, maar in die innovaties moet Groningen vooroplopen. Dan kunnen we aan de 50 procent eigen opwek, denk ik, vasthouden.

00:35:30

Voorzitter: Dank u wel. Volgens mij heeft u zo dadelijk nog een tweede dilemma te gaan en u bent zo ongeveer door uw tijd gaan. Een korte vraag van mevrouw Nieuwenhout, een korte reactie dan ook graag de tweede dilemma kort. Mevrouw Nieuwenhout.

00:35:45

Mevrouw Nieuwenhout: Dank je wel. Ik wil nog even teruggaan naar het stukje dwang. Ik wilde even graag specifiek scherp hebben: dwang is wat jullie betreft niet altijd de handigste oplossing. Zijn jullie het met ons eens dat dwang voor de situatie waarin de gebouweigenaar niet degene is die de energierekening betaalt het dan wel nuttig is om dwang toe te passen?

00:36:07

Voorzitter: Mevrouw Poelstra.

00:36:10

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Dat is inderdaad één van de situaties waarin dat mogelijk zou moeten zijn als je ziet dat daar iemand anders last van heeft. Daarnaast denk ik ook dat het er in sommige regelgeving gaat aankomen. Het tweede dilemma. Ik had al eerder aangegeven: ik denk als we meer middelen inzetten in de energiemix, en niet alleen op zon en wind inzetten, we ook aan de 50 procent eigen opwek vast kunnen houden wat ons betreft.

00:36:46

Voorzitter: Dank u wel. Het was een zeer korte afronding. Dat wordt gewaardeerd. De heer Bosch van Student en Stad voor de woordvoering.

00:36:51

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Overstromingen in Pakistan en de Filipijnen, hittegolven in Indonesië, China en De hoorn van Afrika, tienduizenden klimaatdoden omdat

onze maatschappij fossielverslaafd is. Dit was alleen in 2022 onderzoek. Een opdracht van de Europese Commissie laat zien dat eind deze eeuw er ongeveer als we de opwarming niet starten in Europa 150.000 doden gaan veroorzaakt worden door klimaatverandering. Dat is bijna de gemeente Groningen per jaar in Europa wat komt te overlijden omdat wij fossielverslaafd zijn. We staan voor de grootste uitdaging waar de mensheid ooit voor heeft gestaan wat ons betreft. We zijn de eerste generatie politici die alle mogelijkheden hebben om het te stoppen en de laatste die het zou kunnen stoppen. Geheel terecht kondigde de gemeente Groningen 1,5 jaar geleden de klimaatnoodtoestand uit, met de woorden van mevrouw Nieuwenhout van GroenLinks: "We moeten er zo veel mogelijk doen aan de klimaatcrisis." Nu zitten we hier als volksvertegenwoordigers met een verantwoordelijkheid. Dat is het tegengaan van klimaatverandering. Het beschermen van onze inwoners. Dan komen we aan bij een Routekaart naar CO2-neutraal die op twee zaken niet ambitieus is. De heer Bosch, voordat u daaraan begint, eerst mevrouw Blauw, PVV.

00:38:28

Mevrouw Blauw: Dank u, voorzitter. De klimaatnoodtoestand, mag dat zomaar worden uitgeroepen? Volgens mij is het juridisch helemaal niet mogelijk. Eigenlijk zouden we dat wel eens willen voorleggen aan de Raad van State.

00:38:40

De heer Bosch: Doet u dat. Het is al gebeurd. Er is een Routekaart CO2-neutraal en die is niet ambitieus om twee redenen. Allereerst...

00:38:50

Voorzitter: Nog een korte reactie van mevrouw Blauw.

00:38:54

Mevrouw Blauw: Dat is feitelijk helemaal niet waar. Is dat zo? Mag dat zomaar worden uitgeroepen? Wij hebben juristen gevraagd en het is nog niet gebeurd. Misschien dat er eerst nog gecheckt moet worden.

00:39:05

De heer Bosch: Ja, dat klopt. Het antwoord blijft hetzelfde: het is al gebeurd 1,5 jaar geleden. CO2-neutraal. Als je vraagt aan mensen hier op straat, is het niet uit te leggen dat als je CO2-neutraal noemt als gemeente nog 54 procent van je energie van buiten die gemeente haalt. Wat zegt die term nou eigenlijk? Wat betekent dan CO2-neutraal in het licht van waar we het nu over hebben? Ik zou graag willen dat de wethouder daarop reflecteert. Dit gaat over een woord, maar wat veel belangrijker is, is: mag je zeggen als gemeente met veel gebouwde omgeving, maar ook veel ruimte en weinig zware industrie dat 46 procent van je energie opwekt in een eindstadium pas over dertig jaar, dat dat ambitieus is? Als je het aan Student en Stad vraagt niet. Dat is niet ambitieus. Het kan ook meer. Het is heel duidelijk geweest. In beeldvormende sessies hebben we dat duidelijk gevraagd. Kunnen wij, als we willen, meer zonopwek op dit moment al plannen voor eind dit decennium? "Ja, dat kan." Als de windomstandigheden gunstiger geworden, en laten we hopen dat Airport Eelde sluit, is meer wind mogelijk. Als we op gaan schieten met het echt verduurzamen en het besparen van elektriciteit is het ook daarin mogelijk. Ik vind dat een gemeente als Groningen echt ambitieus moet zijn en de lat van de herijking van de Routekaart hoger moet leggen, hoger mikken, minstens 60 procent van de elektriciteit in 2035 zelf opgewekt. Als voor die

maatregelen bepaalde dwingende maatregelen nodig zijn, is dat natuurlijk ok. Het is heel bijzonder dat het nog steeds niet illegaal is om een slecht geïsoleerde woning te verhuren. Het zou verboden moeten worden. Het zou verboden moeten worden dat je een pand bouwt op dit moment wat niet elektrisch verwarmd kan worden, maar wat nog met gas verwarmd moet worden. Ik ben namens Student en Stad gekozen als volksvertegenwoordiger om op te komen voor jonge en komende generaties. Als deze gemeenteraad niet het maximale doet om op te komen voor de toekomstige generaties en klimaatverandering tegen te gaan, zou ik mij daarvoor schamen. Laten wij hier als volksvertegenwoordigers echte klimaatambitie laten zien.

00:41:36

Voorzitter: Dank u wel. Dat zijn een boel vingers tegelijk, waarvan sommigen al de woordvoering hebben gehad. Wat waren er nog interrupties? Dan ga ik ze niet allemaal toestaan. Daar heeft de heer Bosch geen tijd voor. Laten we beginnen met de heer Dwarshuis, ChristenUnie.

00:41:52

De heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Een korte vraag voor de heer Bosch. U spreekt over Groningen Airport Eelde sluiten en een collega van ons deed dat ook al van GroenLinks. Hoe ziet u het voor zich nu ons eigendomsrecht al verhandeld hebben?

00:42:05

Voorzitter: Korte reactie van de heer Bosch.

00:42:08

De heer Bosch: Het is op zich heel simpel. Volgens mij sprak uit dat ik hoopte dat dat gaat gebeuren, want dat maakt ons hele beeld voor windenergie veel gunstiger.

00:42:17

Voorzitter: Dank u wel. Dan ga ik met het oog op de tijd toch door naar de volgende woordvoering. Ik zal ook de raad willen meegeven om de interrupties niet vooral te bewaren tot het eind, want ik sta best wel wat mensen toe richting de vier minuten. Als er dan vervolgens nog interrupties zijn, wordt het lastiger om de toets te staan. Wie vanuit de raad wenst het woord? De heer Hekkema, Partij voor de Dieren.

00:42:36

De heer Hekkema: Dank, voorzitter. Ik denk dat wij als Partij voor de Dieren wel aan kunnen sluiten bij wat GroenLinks net vertelde, dat we vast moeten blijven houden aan het doel van Groningen CO2-neutraal in 2035. Ik kan me ook heel goed vinden in het dilemma waar de heer Bosch net over sprak en ook het persoonlijke dilemma van we willen veel meer en we moeten veel harder en we moeten echt toewerken naar veel meer eigen opwek dan die 46 procent. Als het mogelijk zou zijn, en ik hoor graag daar straks de reflectie op van de wethouder, om nog een tandje bij te zetten, zou dat wat onze fractie betreft ook heel erg goed zijn. Het is ook broodnodig. Ik heb nog twee vragen aan de wethouder die een beetje in het verlengde liggen van wat de heer Van Veen net aangaf.

00:43:21

Voorzitter: U heeft al een eerste vraag van de heer Bosch, Student en Stad.

00:43:26

De heer Bosch: Voorzitter, ik hoor de Partij voor de Dieren zeggen: "Als het mogelijk zou zijn, ze het dan wel graag zouden willen." Dat is een soort technocratisch ontwijken van een politieke keuze maken. Het kan. Natuurlijk. Dat is ook duidelijk in een beeldvormende sessie gezegd. Meer zon kan sowieso. Alleen de vraag hoeveel je ervoor wilt opgeheven. Wil de Partij voor de Dieren het echt graag?

00:43:48

Voorzitter: De heer Hekkema.

00:43:49

De heer Hekkema: De Partij voor de Dieren wilt heel graag een duurzame toekomst. We willen heel graag dat we CO2-neutraal zijn in 2035, het liefst nog veel eerder. Wat onze fractie betreft zullen we daar natuurlijk zeker ook in meegaan als het mogelijk is. Dat is niet een technocratisch antwoord, want u weet natuurlijk zelf ook dat er bij de energietransitie allemaal technische uitdagingen zijn, los van de politieke keuzes, dat we heel graag volledig duurzame energie willen opwekken. Het moet technisch haalbaar zijn, maar de politieke wil is er zeker. Dan ga ik vervolgens door met mijn woordvoering. Voorzitter, ik wilde graag bij het college nog benadrukken dat het heel belangrijk is dat we goed gaan kijken naar die kantoorpanden waarvan ongeveer 60 procent niet een energielabel heeft. De andere 40 procent heeft veelal energielabel A of C. Ik denk dat dat heel goed zou zijn als het gaat om die energiebesparing om te zorgen dat al die kantoren straks gaan voldoen aan die wettelijke verplichting die er is en dat we daar als college ook hard op gaan inzetten om bedrijven en instellingen daarvan te vergewissen dat we ook handhavende maatregelen kunnen gaan nemen. Daarmee kunnen we het energieverbruik van die grote kantoren en instellingen nog verder naar beneden te brengen. Dan de tweede vraag die wij hebben...

00:45:20

Voorzitter: Eerst een interruptie van mevrouw Poelstra, D66.

00:45:25

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Om niet te laat te zijn nu alvast de vraag of jullie ook voor een burgerberaad zijn? Ziet de Partij voor de Dieren daar heil in?

00:45:35

Voorzitter: De heer Hekkema.

00:45:36

De heer Hekkema: Dank, voorzitter. Ik had dat aan het eind van mijn woordvoering opgeschreven. Ik vind het heel fijn dat mevrouw Nieuwenhout het net heeft genoemd. Wij zijn groot voorstander van een burgerberaad. We zullen kijken of we daar zelf een voorstel voor kunnen indienen, samen met GroenLinks. Misschien dat het college daar zo meteen eerst ook nog op kan reflecteren. Mijn tweede vraag ging over de 100 procent hernieuwbare energie in 2035. De heer Bosch refereerde daar net ook al aan. Ik wil daar toch wat dieper op ingaan. Alsnog 54 procent van buiten de gemeente moet komen, zal een deel daarvan bijvoorbeeld restwarmte uit de Eemshaven zijn. Eemshaven is op dit moment het toonbeeld van vervuilende industrie waar we niet van afhankelijk willen zijn. Ook niet als er straks geen kolen meer worden verstoekt maar alleen nog maar wat dan de certificering heeft van duurzame, houtige biomassa. Dat is wat onze fractie betreft echt niet the way to go. Graag

een reflectie daarop van het college: willen we afhankelijk zijn, want dat is namelijk een politieke keuze, van restwarmte uit Eemshaven? Wat zouden de mogelijke alternatieven zijn om daar niet afhankelijk van te zijn? Wij vinden dat die afwegingen heel helder op papier moeten komen.

00:46:52

Voorzitter: Ik was aan het wachten tot er een punt ontstond. De heer Brandenburg heeft nog een vraag voor u en dan wil ik u ook op wijzen dat u nog vijftientig seconden heeft voor een reactie en de rest van uw betoog. De heer Brandenburg.

00:47:04

De heer Brandenburg: Over dit dilemma, voorzitter. Hoe zou de Partij voor de Dieren het bijvoorbeeld vinden als je met je gemeentelijk energiebedrijf zou kunnen samenwerken met andere gemeenten of met een provinciaal energiebedrijf zodat we bijvoorbeeld gezamenlijk windmolens op zee zouden kunnen zetten of op plekken waar wij met elkaar vinden dat die echt kunnen, zodat we ook los van ons eigen oppervlak met elkaar die energie zouden kunnen opwekken?

00:47:28

Voorzitter: De heer Hekkema.

00:47:29

De heer Brandenburg: Voorzitter, ik heb nog vijftientig seconden, dus ik kan de heer Brandenburg vertellen dat we het een goed voorstel vinden. Ik denk dat het heel goed zou zijn als het burgerberaad er zou kunnen komen. Graag daarop een reactie van de wethouder. We willen straks ook niet afhankelijk zijn van veel dierlijke mest. Dat zijn allerlei afwegingen bijvoorbeeld als het gaat om die mestvergisters die we ook nog graag willen terugzien in die herijking van de Routekaart. We moeten straks niet nog afhankelijk blijven van nu vervuilende industrieën, ook niet van vervuilende landbouwprocessen, want dat staat onze ambities als het gaat om duurzame energie in de weg. Dank, voorzitter.

00:48:14

Voorzitter: U bedankt. Wie wenst het woord? De heer Dwarshuis, ChristenUnie.

00:48:20

De heer Dwarshuis: Voorzitter, dank u wel. Er zijn veel overwegingen die in deze brief worden genoemd al benoemd door andere fracties. We zijn er groot voorstander van het vermijden van onnodig gebruik, daarnaast het besparend isoleren en opwekken van duurzame energie. Wat ons betreft zou besparen, besparen, besparen voorop moeten staan. Dat staat ook in de Routekaart. Daar zijn we blij mee. We zien wel een aantal punten die nog wat beter naar voren kunnen komen in de Routekaart. Dat richt zich ook vooral wat de PvdA zegt, dat de kloof tussen arm en rijk groter wordt op basis van energiegebruik en ook op basis van de huizen waar mensen in wonen. We zien dat de energietransitie op dit moment al een soort van voortrekkersrol heeft, waar mensen met hogere inkomens die snappen hoe subsidieregelingen werken en weten hoe de weg bij de overheid te bewandelen is, dat zij hun huis verduurzamen, zonnepanelen nemen en dat de mensen die geen invloed hebben op de energiezuinigheid van een eigen huis aan de kant blijven staan. Particuliere huurders en studenten bijvoorbeeld zijn echt groepen die zelf niet de mogelijkheid hebben om de

verduurzaming op deze manier, zoals we nu in Nederland aanbieden, kunnen meemaken. Wij zouden wel graag zien dat er meer wordt ingezet op een sociale aanpak en dat ook actiever gaan doen. De energietransitie is wat nu betreft nogal veel op een passieve manier van we gaan het aanbieden en er zijn subsidiemogelijkheden. Hoe gaan we actiever mensen benaderen? Bij wijze van spreken net als in de gastransitie in de jaren '60 deur aan deur bij mensen langs om hen ervan te overtuigen dat een energiezuinig huis hen een lagere gasrekening oplevert, een comfortabeler huis en het allerbelangrijkste dat dat de klimaatverandering tegengaat. Op deze voet kunnen we niet door. Dan kom ik bij het punt van de heer Bosch. Wij zien een groot winstpunt in het naar beneden terugbrengen van ons eigen energiegebruik. Daarmee wordt onze energiebehoefte ook kleiner en zien we ook meer kans om binnen de gemeente te voldoen aan onze eigen energievraag. Ik wou even bij de dilemma's langsgaan.

00:50:49

Voorzitter: De heer Dwarshuis, de interruptie die u waarschijnlijk aan zag komen van de heer Bosch, Student en Stad.

00:50:54

De heer Bosch: ChristenUnie refereert specifiek naar mij wanneer hij dit zegt. Er zijn in principe drie sporen waarbij je extra ambitie kan laten zien. Ik denk dat iedereen het erover eens is dat het spoor waarbij je zegt: "We gaan minder gebruiken, meer verduurzamen" een open deur is. Dat wil iedereen graag. ChristenUnie zegt nu: "Dat willen we graag." Zegt ChristenUnie daarmee ook dat extra ambitie op die twee andere sporen, meer zon en wind, iets is wat ze willen?

00:51:22

Voorzitter: De heer Dwarshuis.

00:51:25

De heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Nee, dat zeg ik daar niet mee. Ik denk wel dat we in de energietransitie nog te veel een blik hebben waarin we denken dat wij onze huidige manier van leven kunnen omzetten in een soort groene manier. Dan ontstaat een idee dat we vooral waar windmolens en zonneparken bijplaatsen. Ik wil vooral kijken naar energiebesparing. Voorzitter, de dilemma's. Wij zijn in principe niet tegen het plaatsen van een aantal windmolens, zoals we in verkenning al overgesproken hebben. Daarvoor wil ik aansluiten bij de heer Van Veen. Hij zegt van laten we op korte termijn kijken naar hoe die regels uitvallen met de afstand tot bebouwing bijvoorbeeld, en dan serieus overwegen om windmolens te plaatsen, omdat dat bijdraagt aan de energiemix die we hebben, zoals mevrouw Nieuwenhout zei. Dat is van belang, want we kunnen niet alleen op zonne-energie onze huizen in de winter verwarmen. Voorzitter, als laatste punt nog even op de participatie. Daar hebben wij ook eerder aandacht voor gevraagd bij het manifest in de schriftelijke vragen met het CDA en GroenLinks. We zien nu in de Routekaart terugkomen dat het college refereert aan het Let's Gro festival en de dingen die daar opgehaald zijn. Dat is een goede eerste stap, maar dat vinden wij nog niet genoeg. Wij denken dat er echt nog meer ingezet moet worden in het betrekken van inwoners, omdat we ook zien dat bijvoorbeeld bij het neerzetten van zonneparken inwoners vaak pas in actie komen als planprocedures in een verder stadium zijn. Ze komen er dan achter dat inspraak maar beperkt iets oplevert. Dat

zou in deze transitie goed in deze Routekaart aandacht moet krijgen. Dank u wel, voorzitter. Dat was mijn woordvoering.

00:53:27

Voorzitter: Dank u wel. Wie vanuit de raad wenst het woord? De heer Staijen, Stadspartij.

00:53:39

De heer Staijen: Het Rijk heeft ooit een ambitieuze doelstelling neergezet en dat was in 2050 95 procent CO2-neutraal. De gemeente Groningen doet er dan nog een grote stap bovenop. Hij wil dat vijftien jaar eerder, dus in '35 al voor 100 procent neutraal zijn. Een vrijwel onmogelijk opgave, want juist het laatste stukje zal de meeste ellende kosten. Dat blijkt ook nu al uit de moeilijkheid om aan al die hernieuwbare energie te komen die binnen twaalf jaar hiervoor nodig zou zijn. In deze brief, voorzitter, wordt een drietal routes en dilemma's aangekruist. De eerste is besparen. Er is al heel veel bereikt op besparen, maar we zien ook door de huidige energiecrisis dat hier nog steeds heel veel meer te halen valt. Hier is volop inzetten. Wat je niet verspilt, hoeft je ook die op te wekken op welke manier dan ook. Voorzitter, volgens de Stadspartij wordt in deze brief wel het effect van de mobiliteitsvisie schromelijk overschat. Het aantal autoritten zullen natuurlijk afnemen door de visie, maar door het verplichte omrijden worden ze ook wel weer veel langer. Wat dat oplevert, is maar zeer de vraag.

00:54:47

Voorzitter: De heer Staijen, u heeft een interruptie van mevrouw Nieuwenhout, GroenLinks.

00:54:52

Mevrouw Nieuwenhout: Ik ben het helemaal met u eens dat we het moeten hebben over mobiliteit, want een kwart van de CO2-uitstoot komt van mobiliteit. Het gaat maar mondjesmaat naar beneden. Dat is echt belangrijk. Het doel is natuurlijk niet auto's om te laten rijden. Het doel is om mensen te verleiden om de fiets te pakken in plaats van de auto en de fiets ook op andere manieren de veiligste en de best een keuze te maken. Bent u dat met ons eens?

00:55:15

Voorzitter: De heer Staijen.

00:55:15

De heer Staijen: Dat ben ik niet met u eens, want een heel groot aantal inwoners, bijvoorbeeld mensen van mijn leeftijd, kunnen niet zo ver meer fietsen. Zij zullen als ze kleine stukjes in de stad moeten niet meer rechtstreeks kunnen en over de Ringweg gaan. Met andere woorden: minder aantal ritten maar veel meer kilometers, dus veel meer brandstof per rit. Voorzitter, dan [crosstalk]

00:55:34

Voorzitter: Korte reactie van mevrouw Nieuwenhout.

00:55:38

De heer Staijen: Daar is de Stadspartij absoluut volledig tegen.

00:55:40

De heer Staijen: Meneer Staijen, ik had het woord gegeven aan mevrouw Nieuwenhout.

00:55:43

Mevrouw Nieuwenhout: Nog even over mensen met een beperkte mobiliteit: het doel van de mobiliteitsvisie is om het ook juist voor mensen met een beperktere mobiliteit het veiliger te maken om op een CO2-arme manier te verplaatsen. Oftewel mensen die dat nog kunnen met een elektrische fiets veilig te kunnen fietsen, ofwel met het openbaar vervoer, of te zorgen dat er op de straten meer ruimte is voor rollators en voor scootmobiels. Daardoor zou het ook voor die mensen veel beter moeten worden. Bent u dat niet met ons eens?

00:56:16

Voorzitter: De heer Staijen.

00:56:17

Voorzitter: Niet, mevrouw Nieuwenhuis. Ik ben op dat gebied een ervaringsdeskundige en ik loop regelmaat tegen de problemen aan om van A naar B in deze stad te komen, zonder een auto trouwens. Ook het openbaar vervoer komt niet overal. Een rollator, ja... Die kan je weer niet door op het trottoir gebruiken, want daar staan te veel fietsen geparkeerd. Ik ga nu verder met mijn woordvoering. De Stadspartij, voorzitter, is erg tegen dwingende maatregelen voor energiebesparing. Wij zien veel meer heil in voorlichting en eventueel in het faciliteren door bijvoorbeeld subsidies of wat voor maatregelen dan ook.

00:56:55

Voorzitter: De heer Staijen, dat lokt enkele reacties uit. Ik zag niet zo snel wie het eerst was, dus ik ga zo. De heer Bosch, Student en Stad.

00:57:04

De heer Bosch: Voorzitter, kom nou even! Dat proberen we toch al twintig, dertig, veertig jaar en het werk niet! Er zijn nog steeds super veel mensen die in heel slecht geïsoleerde woningen wonen. Er zijn al heel veel subsidierondes en voorlichtingen. Er moet een keer dwang komen, zodat mensen in een fatsoenlijk geïsoleerde woning kunnen wonen. Vindt u dat ook?

00:57:23

De heer Staijen: Ik kan me best voorstellen dat u bepaalde dwang wilt voorstellen op dat gebied en daar kunnen wij voor een deel achter staan. Dat zoeken wij meer in de nieuwbouwvoorschriften of in het huurvoorschrift van u mag pas verhuren als u een bepaald label heeft. Ga niet domweg dwang uitvoeren van jij hebt een huis, dus moet jij nu maar geld besteden om het te gaan isoleren, ook al heb je het niet.

00:57:48

Voorzitter: Voordat u verdergaat, kijk ik nog even snel rond. Er waren nog twee interrupties. Mevrouw Poelstra, D66.

00:57:55

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik zou graag willen weten of de Stadspartij ook ideeën heeft over hoe je mensen dingen kan laten besparen en hergebruiken.

00:58:06

De heer Staijen: Energie laten besparen, want daar praten we nu over.

00:58:11

Mevrouw Poelstra-Bos: Nee, voorzitter. Ik bedoel met name spullen en consumptiepatronen.

00:58:16

Voorzitter: De heer Staijen.

00:58:18

De heer Staijen: Daar zijn veel mogelijkheden voor. Ik ben zelf een enthousiast deelnemer van een repair café waar we heel veel oude spullen weer herbruikbaar maken. Het idee van de weggooimaatschappij en alles vernieuwen is pas na mijn echte tijd gekomen. Dat is iets moderns. Vroeger werd alles tientallen malen hergebruikt en ik doe het nog steeds. Ik zou niet weten waarom het tegenwoordig veranderd is. Ik kan me zelfs enorm ergeren aan het feit dat ik om de zoveel jaar verplicht een nieuwe telefoon moet aanschaffen, omdat de andere niet meer ondersteund wordt.

00:58:57

Voorzitter: Dank u wel. Dan kijk ik naar de heer Dwarshuis of hij nog een nieuwe interruptie heeft. Dan geef ik u daar kort de gelegenheid toe en dan laat ik volgens de heer Staijen de woordvoering afmaken met het oog op de tijd. De heer Dwarshuis.

00:59:09

De heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Ik hoor de heer Staijen zeggen dat hij is voor dwang is en zijn partij ook niet alleen. Daarna hoor ik tussen de regels door dat u mogelijk wel zou willen nadenken over het koppelen van bijvoorbeeld een bepaald energielabel aan verhuurvergunning om in te kunnen grijpen bij eigenaren van huurwoningen. Klopt dat?

00:59:32

De heer Staijen: We zien dat niet zozeer als een drang om dingen te doen, maar als een voorwaarde om iets te mogen doen.

00:59:40

Voorzitter: Hervat uw woordvoering.

00:59:42

De heer Staijen: Dank je. Volgens mij was ik gebleven bij het tweede dilemma: opwekken in de gemeente. Voorzitter, als alles meezit en het model klopt, kunnen we mits er nog veel meer bespaard wordt dan nu ongeveer 46 procent van alle benodigde energie binnen de gemeente opwekken. Dan staat wel een heel groot deel van ons groen vlak vol met zonnepanelen, zonnecollectoren en windmolens. Mijn fractie vraagt zich af waar we dan alle benodigde woningen gaan bouwen en hoeveel ruimte er nog overblijft voor bijvoorbeeld landbouw, natuur en recreatie. Dan kom ik vanzelf bij het derde punt: opwekken buiten de gemeente. Voorzitter, de Stadspartij en ook 100% roept dit al jaren. Wind op zee is de enige goede oplossing. Daar is nog ruimte. Daar zijn geen inwoners wiens gezondheid door licht- en geluidshinder onder druk komt te staan en bovendien is het rendement van windmolens op zee aanzienlijk hoger dan op het land. Wat dat betreft ben ik het met de heer Brandenburg eens. Laten we alleen als stad of met de provincie proberen die kant op te gaan. Dan tot slot, voorzitter...

01:00:48

Voorzitter: Heel kort, als u richting een afronding wilt. Echt heel kort.

01:00:52

De heer Staijen: Een self-fulfilling prophecy. De heer Kok is er toch niet, dus ik mag dat woord gebruiken. Het participatieproject is wel uitgebreid, maar met deze opzet bereikt de gemeente alleen die inwoners die zelf aangeven mee te willen denken. Dat moet veel breder. Kom nu eens met een systeem waarin ook andere hun zegje kunnen doen. Wat dat betreft staan we volkomen achter de opmerking van GroenLinks van zoek de participatie is eens een laag dieper. Dan kan je deze route ook echt effectief laten zijn, omdat ook iedereen daarin vrijwillig participeert. Dank u.

01:01:29

Voorzitter: U bedankt. De heer Brandenburg, SP, voor de woordvoering.

01:01:35

De heer Brandenburg: Dank, voorzitter. Mijn fractie heeft hier ook altijd gezegd en gepleit dat het klimaatbeleid in zich heeft dat het bestaande verschillen kan vergroten, want zij die het kunnen, profiteren meer en langer van die isolatie die zijn hun woning hebben kunnen doen, die zonnepanelen die ze daar neer hebben kunnen leggen, terwijl degenen die dat niet kunnen langer in ongeïsoleerde, niet opwekkende huizen zitten. Dan is het een taak aan de overheid om dat tegen te gaan. Wij zien op onderdelen dat daar goede stappen worden gezet. Ik hoef maar naar het fonds energietransitie te wijzen, waarbij we ervoor zorgen dat mensen met een smalle beurs ook hun woning kunnen isoleren of die kunnen voorzien van zonnepanelen. We zien ook nog wel steeds in de wijken waar wij veel komen dat er veel corporatiewoningen zijn met slechte energielabels. Doorwaaiwoningen worden die tegenwoordig al grappend genoemd door inwoners. Dat zijn wel de inwoners die nog steeds zeer hoge energielasten hebben en waar nog een flinke winst qua besparing, het eerste dilemma, te behalen valt. Dat brengt mij een beetje op het punt van de dilemma's. Aangezien iedereen hier grote bespiegelingen doet, zal ik dat ook maar doen. Gisteren preeste de VN de aanpak rondom het dichten van de ozonlaag. Wat kenmerkte nou die aanpak rondom het dichten van de ozonlaag? Dat overheden met elkaar regels maakte en zaken verboden, zoals bepaalde chemicaliën of koelkasten of noem het maar op. Niet omdat we het over lieten aan de consument om het zelf maar op te lossen. Nee, omdat overheden met elkaar regels stelden over hoe wij zaken met elkaar zouden moeten doen. Vindt mijn fractie dan dat dwang nodig is? Ja. Ik hoef maar te constateer dat minder dan de helft van het energieverbruik voor de rekening van onze inwoners komt. Meer dan de helft komt door mobiliteit of door bedrijven, instellingen en de openbare ruimte. Juist bij die bedrijven en instellingen is nog grote winst te halen. We hebben de afgelopen jaren wel gezien dat vriendelijk vragen, een wortel voor de neus houden, niet werkt. Nee, daar is dwang, controle en handhaving nodig. Mijn fractie is daar groot voorstander van. Dat zou wat ons betreft ook wel kunnen richting de corporaties, maar dan met iets meer medewerking van de gemeente. Wij zouden misschien met dat nog op te richten gemeentelijk energiebedrijf alle corporatiedaken van zonnepanelen kunnen voorzien, want ook dat zien wij nog achterlopen op de particuliere woningvoorraad. Dat brengt mij ook een beetje op het tweede dilemma: kunnen we nog uitbreiden binnen de gemeente? Wellicht, als we al die daken benutten, al die plekken benutten die er nog zijn. Mijn fractie is ook wel van het idee dat we moeten kijken met andere overheden in onze provincie, maar misschien ook wel met nationale overheden, naar manieren op collectieve wijze energie op te wekken die ons allen ten goede

komt en niet weggesluisd wordt naar datacenters of andere lucratieve zaken. Volgens mij heb ik dan de dilemma's wel gehad. Verder zijn wij altijd voor referenda dus volksraadplegingen helemaal goed.

01:05:09

Voorzitter: Dank u wel. Fijne verheldering op het eind. Wie kan ik het woord geven? Het is niet verplicht, wel aan te raden. De heer Dams, Partij voor het Noorden.

01:05:19

De heer Dams: Dank u wel, voorzitter. Wat de Partij voor het Noorden betreft is het uiterst belangrijk dat de gemeente streeft naar de volledig CO2-neutraliteit in 2035. Wij steunen dan zeker ook deze doelen. Wij vinden het uitermate belangrijk dat we hier met zijn allen zitten met deze wensen en bedenkingen sessie. Wat de Routekaart 2035 betreft, hebben we er echter de volgende op- en aanvullingen op. Allereerst wat het eerste dilemma betreft met betrekking tot het treffen van dwingende maatregelen om mensen mee te laten doen met energiebesparing: in de opvatting van de Partij voor het Noorden is het dwingen van mensen om mee te doen aan deze overheidsdoelstellingen nooit echt effectief. De energietransitie is hier zeker ook geen uitzondering in. We zijn er met het college eens dat er op een gegeven moment knopen doorgehakt moeten worden, maar het betreft hier niet echt administratieve of logistieke knooppunten. Het betreft hier de levens van onze inwoners. Daarom valt, als het aan ons ligt, er veel meer te halen in constructieve gesprekken met inwoners om ze op die manier mee te krijgen.

01:06:18

Voorzitter: De heer Dams, u heeft een interruptie van mevrouw Nieuwenhout, GroenLinks.

01:06:23

Mevrouw Nieuwenhout: Ik wil even teruggaan naar de dwang. U zegt dat dat niet effectief is, maar ik wilde even specifiek inzoomen op de situatie waar de energierekening niet betaald wordt door de gebouweigenaar, dus bij bedrijfsgebouwen en veel huursituaties. Is de heer Dams het met mij eens dat in die situatie dwang wel het aangewezen middel is?

01:06:43

De heer Dams: Deze vraag heb je net, geloof ik, ook al gesteld. Ik was het in die situatie ook eens, dus ik ben het nu ook eens met diezelfde vraag. Ik ga verder. Ten tweede, wat betreft het realiseren van de opwek van energie in de eigen gemeente zou de Partij voor het Noorden de nadruk willen leggen op het benutten van de ruimte die we nog op de daken hebben. Zoals de memo toelicht zijn er nog maar op 26 procent van de geschikte daken in de gemeente zonnepanelen, dus ik denk dat hier enorme stappen zijn te maken. Waar we verder ook nog de nadruk op willen leggen, is het feit dat het congres die in deze plannen...

01:07:17

Voorzitter: De heer Dams, u heeft ook weer een interruptie. Ditmaal van de heer Van Veen, PvdA.

01:07:20

De heer Van Veen: Dank u wel. Enerzijds zegt u: "Die dwang moeten we niet hebben", maar u zegt ook: "We moeten niet zonnepanelen in de weilanden leggen. Dat moet op de daken

alleen." Wat we nu zien, is dat het best wel langzaam gaat met die zon op dak. Hoe kunnen we dat dan toch nog voor elkaar krijgen zonder die dwang? Daar bent u ook tegen.

01:07:38

Voorzitter: De heer Dams.

01:07:38

De heer Dams: Ik heb niks gezegd over de zonnepanelen in weilanden. Ik had het puur over de daken. Ik denk dat je daar, zoals het systeem nu is, met subsidiepotjes kan werken en nog meer voorlichting. Daar is geen dwang bij verplicht. In die zin denk ik dat het systeem nu nog wat meer uitgebreid kan worden en daar speelt in onze optiek dwang geen rol.

01:08:02

Voorzitter: Korte vervolgvraag van de heer Van Veen.

01:08:04

De heer Van Veen: Misschien niet eens een vervolgvraag, maar ik denk dat u daar dan misschien iets te optimistisch in bent. Ik ben bang dat we wel dwang nodig zullen hebben. Ik zou het ook liever niet doen. Ik zou ook liever geen dwang hebben en vrijheid-blijheid, iedereen een zonnepaneel. Blijkbaar gebeurt dat niet. Blijkbaar is er meer nodig. Dan denk ik wel dat we wel die dwang nodig. Daar verschillen we blijkbaar van mening over. Dat moet ook kunnen. De tijd zal het ons leren.

01:08:31

Voorzitter: De heer Dams.

01:08:33

De heer Dams: Fijn om te weten dat u vindt dat wij optimistisch zijn. Als laatste zouden wij iedereen op het hart willen drukken dat de participatie van de inwoners hierbij ook uiterst belangrijk is. Uiteraard staat er ook in de brief aan de raad dat dit het geval is, maar het kan best geval zijn dat sommige bevolkingsgroepen toch niet meegenomen worden in het participatieproces. Over het algemeen kun je stellen dat bij veel van deze energieparticipatieprocessen het volgens recente academische studies veelal hoogopgeleide mensen met relatief hoge inkomens zijn die komen opdagen. Dat andere groepen wellicht niet komen, zou kunnen variëren van misschien geen vertrouwen in de lokale overheid tot laaggeletterdheid of de complexiteit van dit soort energietransitie onderwerpen. Het is uiterst belangrijk dat ook die groepen mensen worden meegenomen en niet alleen de mensen die zich bij voorbaat aanmelden voor een sessie. De gemeente zou zich daarom moeten afvragen waarom grote groepen mensen of inwoners niet naar dit soort sessies komen en effectief op moeten inspelen dat was het. Voorzitter, dank u wel.

01:09:36

De heer Dams: Dank u wel. Ik zag mevrouw Armut, CDA, als eerst.

01:09:41

Mevrouw Armut: Dank, voorzitter. Groningen is een ambitieuze gemeente op heel veel vlakken en op klimaatbeleid is dat niet anders. Dat is van groot belang. We willen onze gemeente goed doorgeven aan volgende generaties. Een gezamenlijke opgave die we als gemeente zeker moeten faciliteren. We hebben draagvlak nodig, zodat iedereen een steentje wil bijdragen. De hele samenleving betrekken is een grote opgave. In Groningen

stellen we de ambitie van CO2-neutraal zijn in 2035. CO2-neutraal zijn vijftien jaar vooruitlopend op de landelijke doelstelling. Natuurlijk is dit een mooie ambitie, maar zoals ik mijn woordvoering net begon, draagvlak en het samendoen is in deze opgave essentieel. Er wordt in de brief gesproken over het belang van dwingende maatregelen op Europees en nationaal niveau, die de doelen verder stimuleren en faciliteren. Wat het CDA betreft zijn we het daarmee eens. We zijn ook terughoudend in het nemen van dwingende maatregelen, specifiek en alleen binnen onze gemeente. We lopen ver vooruit op landelijk beleid en op heel veel vlakken gaat het goed. Wij zien niet heel veel in dwingende maatregelen specifiek in onze gemeente. Nu moet ik erbij zeggen, we hebben het hele discussies gehad over dwang. In sommige gevallen zijn wij het inderdaad eens. Dan kan ik ook meteen een antwoord geven op die vraag. In sommige gevallen denken wij ook dat we de balans moeten vinden tussen ambities bereiken en niet zorgen dat bepaalde maatregelen funest zijn voor bijvoorbeeld het vestigingsklimaat binnen onze gemeente.

01:11:04

Voorzitter: Mevrouw Armut, ik ga toch even naar de heer Dwarshuis kijken of dat zijn vraag beantwoord.

01:11:10

De heer Dwarshuis: Niet helemaal, want ik word steeds nieuwsgieriger. Ik meen te horen dat het CDA vindt dat dwang bij bijvoorbeeld eigenaren van huurwoningen of bedrijfseigenaren, die niet de rekening betalen, wel een mogelijkheid is. U zegt tegelijkertijd dat niet alleen in onze gemeente doen. Waar ziet u dan het probleem? Wat is dan een vorm van dwang die u bijvoorbeeld ongewenst zou vinden?

01:11:40

Voorzitter: Mevrouw Armut.

01:11:42

Mevrouw Armut: Ik denk dat ik er vooral meer bedoelde, dat werd net ook al door de SP benoemt, dat het veel beter is in het perspectief van het CDA om de samenwerking echt op te zoeken op de manier waarop de SP dat net ook al zei. Als gemeente Groningen willen we 2035 halen. Als wij nu heel rigoureuze maatregelen gaan nemen ten opzichte van bedrijven bijvoorbeeld kan dat funest zijn voor het vestigingsklimaat. Dan gaan bedrijven wel een gemeente verderop zitten. De uitstoot is hetzelfde, dus feitelijk bereik je niks. Ik denk dat je echt moet willen dat het Europees en nationaal goed geregeld wordt en dat je ook regionaal de samenwerking daarin opzoekt.

01:12:26

Voorzitter: Mevrouw Armut, voordat u verdergaat is er nog een interruptie van meneer Brandenburg, SP.

01:12:31

De heer Brandenburg: Voorzitter, voordat is hier een misverstand over ontstaat: de SP is absoluut een groot voorstander van dwang. Dit klimaatprobleem lossen we alleen maar op door het kapitalisme te beteugelen. Dat kan niet zonder dwang.

01:12:46

Voorzitter: Mevrouw Armut.

01:12:49

Mevrouw Armut: Daar heb ik niks aan toe te voegen. Dat is de SP. Voorzitter, we zien mooie dingen gebeuren binnen de gemeente om grote stappen te zetten op gebied van klimaat. Tegelijkertijd hebben we naar onze zorgen over bepaalde uitdagingen waar we voor staan. Denk aan de realisatie van de windambities die nog onder druk staan door wettelijke afstandsnorm, denk aan het aantal huishoudens, bedrijven, autokilometers dat zal stijgen tegenover onze ambitie om het totale energieverbruik nog 31 procent te laten afnemen. Laten we ambitieus maar vooral ook realistisch zijn. Niet koste wat kost 2035 nastreven om maar vooruit te lopen, maar draagvlak creëren onder inwoners, bedrijven en organisaties, en het echt samen doen.

01:13:28

Voorzitter: Dank u wel. Volgens mij nog twee sprekers te gaan. Zou u al een hand van mevrouw Blauw, PVV. Kan ik u het woord geven? Dan bij deze.

01:13:37

Mevrouw Blauw: Dank u wel, voorzitter. Het verminderen van het energieverbruik in 2035 met 31 procent is ambitieus. Het zal u niet verbazen, maar de PVV gooit het over een hele andere boeg. Deze Routekaart is wat ons betreft onhaalbaar en onbetaalbaar. Het is nog steeds niet bewezen dat de mens als zodanig bijdraagt aan de opwarming van de aarde. Er is geen klimaattheorie.

01:14:02

Voorzitter: Mevrouw Blauw.

01:14:03

Mevrouw Blauw: Is het ook zo erg dat er opwarming is? Moeten we hier deze peperdure klimaatplannen voor gaan uitvoeren?

01:14:09

Voorzitter: Dat lokt een interruptie uit van GroenLinks, mevrouw Nieuwenhout.

01:14:15

Mevrouw Nieuwenhout: Ik ben bang dat we dit toneelstukje elke keer weer opnieuw kunnen gaan doen. Is mevrouw Blauw niet met mij eens dat de huidige stand van wetenschap is dat er duidelijk klimaatverandering bewezen is en dat de menselijke rol daarin ook duidelijk bewezen is en dat er verder geen twijfel over mogelijk is dat het verminderen van onze CO₂-uitstoot een grote bijdrage heeft aan het verminderen van de extreme effecten van klimaatverandering?

01:14:41

Voorzitter: Mevrouw Blauw.

01:14:43

Mevrouw Blauw: Voorzitter, dat is jullie theorie. Dat is jullie activistische theorie. Er zijn namelijk wetenschappers, zoals Marcel Crok, die zegt dat er 0,000001 menselijk toedoen aan de opwarming van de aarde is. Dat is dan een meningsverschil, of jullie theorie. Niet die van ons.

01:14:58

Voorzitter: Een korte reactie.

01:15:01

Mevrouw Nieuwenhout: Ik hoop namelijk namens de rest van de raad ook dat dit niet een meningsverschil is, maar dat wij allemaal achter de huidige stand van de wetenschap staan.

01:15:09

Voorzitter: Mevrouw Blauw, aan u het woord.

01:15:11

Mevrouw Blauw: Het is jullie wetenschap, en daar wil ik het graag bij laten. CO2 heeft ook vele voordelen: landbouw doet...

01:15:18

Voorzitter: Mevrouw Blauw, een nieuwe interruptie de heer Brandenburg, SP.

01:15:25

Mevrouw Blauw: Voorzitter, ik vind het allemaal leuk en aardig. Ik gun de PVV haar abjecte standpunten, maar hier gaan lopen roepen alsof er geen waardevrije wetenschap is, maar dat is jullie wetenschap en dat is jullie wetenschap. Dat vind ik echt ernstige diskwalificatie van onze academici, van ons academisch klimaat. Ik vind het ook schadelijk. Ik zou echt willen vragen om met dit soort dingen op te houden.

01:15:52

Voorzitter: Mevrouw Blauw.

01:15:53

Mevrouw Blauw: Ik ga over mijn eigen woorden en er zijn ook wetenschappers die dat gewoon anders beseffen, dus ik vind het nogal vrij radicaal om dit zomaar te zeggen tegen mij. CO2-uitstoot heeft ook veel voordelen. Landbouwgrond doet het beter op CO2. Het zorgt voor vergroening in de hele wereld, dus betere opbrengsten. Natuurlijk kunstmest als het ware. Er is nauwelijks bewijs voor dat de zeespiegel stijgt door menselijk toedoen. Er is geen enkele garantie dat het door deze klimaatplannen beter wordt, maar we storten wel generaties de armoede in. Het lijkt wel een angst religie. Daar moeten onze burgers wel een hele hoge prijs voor betalen. De PVV heeft hier sowieso niets mee. Wij willen onderzoeken of Nederland of Groningen bijvoorbeeld een kerncentrale over kan nemen van de Duitsers. Zij willen ze afsluiten terwijl wij ze willen bouwen.

01:16:33

Voorzitter: Mevrouw Blauw, u had nog een interruptie op het vorige punt. Vandaar dat ik u even onderbrak. De heer Dwarshuis, ChristenUnie.

01:16:41

De heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Mevrouw Blauw, ik wou het even niet hebben over het feitenvrij betoog dat we net hadden over klimaatverandering, maar meer over die betaalbaarheid. Daar hoor ik ook dingen dat ik denk: ik kan dat niet volgen. Als ik een aannemer bel en ik zeg: "Ik wil zonnepanelen op mijn huis", dan zegt elke aannemer: "Dat is een no-brainer, want dat hebt u in vijf jaar terugverdient." Als ik mijn spouwmuren ga isoleren, is dat ook vijf, zes, zeven jaar. Met deze energieprijzen stroomt het geld zo een beetje binnen als ik dat soort maatregelen neem. U zegt: "Het is onbetaalbaar" en denk ik: voor wie is het dan onbetaalbaar?

01:17:19

Voorzitter: Mevrouw Blauw.

01:17:21

Mevrouw Blauw: Volgens mij moet u het met mij eens zijn en toegeven dat hoe we er op dit moment bij zitten niet echt heel erg best is. Ook in die klimaatplannen staat dat we van het gas af willen en allerlei peperdure klimaatmaatregelen, maar dat staat los van zonnepanelen. Isoleren van woningen is prima voor energiebesparende maatregelen, maar het moet per definitie leiden tot koopkrachtverbetering van de mensen. Dan is het voor ons acceptabel.

01:17:50

De heer Dwarshuis: Maar u zegt: "Ik wil"... Voorzitter, als ik nog een korte vervolgvraag mag stellen?

01:17:53

Voorzitter: Ik had u inderdaad het woord moeten geven. Nee, ik zou in het kader van de tijd mevrouw Blauw haar woordvoering laten hervatten. Mevrouw Blauw.

01:18:01

Mevrouw Blauw: Energiebesparing is prima. Dat moet wel leiden tot koopkrachtverbetering van onze burgers. Wij willen niet dat mensen door deze plannen de armoe ingestort worden. Dat is het wel op deze manier. Wij hebben nog een vraag aan het college. Wat wij zien in delen van de stad is dat lantarenpalen uitstaan door energiebesparing. Dat wordt ook aangegeven. Dat staat zelfs soms ook op lantarenpalen. Er ontstaat hierdoor een compleet onveilige situatie. Gaan energiebezuinigingen voor veiligheid? Dat tot slot. Dank u, voorzitter.

01:18:45

Voorzitter: Dank u wel. Volgens mij kan ik aan het woord nog even aan de heer Vaes, VVD.

01:18:51

De heer Vaes: Dank u wel, voorzitter. Aan de raad wordt gevraagd hoe wij kijken naar afdwingbare regelgeving. Voor de VVD kan ik hier kort in zijn. Laten we onze inwoners vooral niet dwingen, niet willen dwingen. Laten we als gemeente onze inwoners vooral stimuleren.

01:19:09

Voorzitter: Meneer Vaes, u heeft een interruptie van de SP, de heer Brandenburg,

01:19:14

De heer Brandenburg: Voorzitter, volgens mij vraagt het college niet of we inwoners moeten gaan dwingen. Zou de VVD wel bereid zijn om bijvoorbeeld bedrijven te dwingen met wetten, maatregelen, regels? Of huiseigenaren te dwingen met wetten, regels of maatregelen?

01:19:31

Voorzitter: De heer Vaes.

01:19:36

De heer Vaes: Voorzitter, ik kom daar zo denk ik in mijn woordvoering op terug. Om deze vraag kort te beantwoorden, want hij komt een paar keer terug: ik denk dat iedereen echt

wel wilt verduurzamen. Misschien een enkeling na. Mensen dwingen die niet kunnen, daar ben ik nooit voorstander van. Of het nou een bedrijf is of een persoon. Dat is mij om het even. Als het gaat om niet te willen en wel kunnen... Bijvoorbeeld in een situatie dat een inwoner van een huurpand met de kosten zit en een huurbaas die investering niet ziet zitten, sta ik absoluut open om daar toch wat meer richting dwang te gaan. Je zult op een gegeven moment wel moeten. Dat zijn voor mij wel de uitzonderingen. Dat zijn voor mij de uitzonderingsgevallen waar je separaat naar moet kijken. Ik vind, als je het over de hele verduurzaming hebt, dat we hier vandaag wel heel makkelijk praten over dwang. Daar ben ik het in essentie niet mee eens. Ik hoop dat dat het antwoord is op uw vraag. Dan ga ik even door. Laten we als gemeente onze inwoners vooral stimuleren en informeren, mogelijkheden scheppen voor onze inwoners om te participeren en hen faciliteren waar verduurzamen lastig is. Geef inwoners vervolgens de ruimte om hun eigen beste keuze te maken. Mensen zijn erg goed in het maken van slimme keuzes waar ze persoonlijk en in hun persoonlijke situatie het beste mee uitkomen. We rijden naar drie supermarkten.

01:21:22

Voorzitter: Meneer Vaes, u heeft twee interrupties. Allereerst de heer Brandenburg, SP, en dan vervolgens de heer Van Veen, PvdA. De heer Brandenburg.

01:21:29

De heer Brandenburg: Ik wil het even specifiek nog weer over die inwoners hebben, want volgens mij zegt niemand hier dat we inwoners moeten dwingen tot iets. Sterker nog, het is dit college dat met energiecoaches, met een fonds energietransitie zodat zelfs de mensen die niet voor potjes in aanmerking komen, hun woning kunnen verduurzamen. Volgens mij moeten we die even parkeren. Daar heeft niemand het over. Tenzij u zegt: "Daar missen nog dingen. We moeten nog meer inwoners helpen." Dan hoor ik graag welke groepen dat zijn en hoe we dat zouden kunnen doen.

01:21:59

Voorzitter: De heer Vaes.

01:22:00

De heer Brandenburg: Dan lijkt het dat we het met elkaar eens zijn.

01:22:04

Voorzitter: Dat was kort maar krachtig. De heer Van Veen, PvdA.

01:22:08

De heer Van Veen: Dank u wel, voorzitter. U zegt: "Uiteindelijk maakt iedereen wel de juiste keuze." Misschien is dat zo vanuit een liberaal standpunt. Het risico daarvan is wel dat mensen keuzes maken die voor henzelf het beste te zijn, dat bedrijven keuzes maken om een eigen winst te maximaliseren. Bent u het er niet mee eens dat juist het probleem van de klimaatverandering is dat bedrijven te veel op het eigenbelang gefocust zijn en juist dat te weinig dat gehele belang, dat gezamenlijke belang om die CO₂-uitstoot te verminderen? Dat het daar dus misgaat en het daarom dus niet voldoende is om het maar gewoon vrij te laten, maar dat er dus wel dwang nodig zal zijn?

01:22:41

Voorzitter: De heer Vaes.

01:22:46

De heer Vaes: Zoals ik het zie: als gemeente hebben we de mogelijkheid om de spelregels te bepalen. Als individu, ook als iemand met een bedrijf, denk ik dat het niet meer dan logisch is dat je een keuze maakt in je eigenbelang. Als wij als gemeente spelregels opstellen of iets opzetten waarin de keuze maken voor jezelf ook de best een keuze is voor het milieu, dan zijn we er. Laten we in plaats van maar zeggen: "Jongens, we kijken alleen naar onszelf. We maken niet de keuze voor milieu", werken aan die spelregels. Dat is hoe ik erin zit.

01:23:24

Voorzitter: Dank u wel. Er was nog een interruptie van mevrouw Poelstra. In het kader van de tijd geef ik mevrouw Poelstra de gelegenheid.

01:23:31

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik had nog een vraag. We kunnen inwoners niet dwingen, zegt u. Dar ben ik het deel van mee eens. Echter is er een best wel grote groep mensen in deze gemeente wellicht die we niet goed kunnen bereiken, die daar misschien minder goed toe in staat zijn om de juiste keuzes te maken vanwege een kleine portemonnee. Hoe kunnen we deze mensen bereiken?

01:23:56

Voorzitter: De heer Vaes.

01:23:57

De heer Vaes: Dank u wel. Dat is inderdaad precies wat ik bedoel met faciliteren. Laten wij voor partijen waar het eigenlijk niet mogelijk is gewoon gaan helpen. Iedereen moet mee. Daar waar dat niet gaat, zullen we moeten helpen. Het is onze taak als gemeente om daar wat in te doen. Dan ga ik verder mijn woordvoering. We rijden als mensen naar drie supermarkten om dat koopje te scoren. Energieprijzen gaan omhoog. In één keer kunnen we besparen, in één keer kunnen isoleren. Dat soort zaken. Mensen zijn in staat om de juiste keuze te maken. Laten we ook verduurzaming dat supermarktkoopje maken. Een keuze in de mate en op de manier die past bij de situatie van een inwoner of een bedrijf. Dat moet de keuze zijn die te maken valt. Met instemming in plaats van een weerstand. Ik geloof niet dat dat de manier is om het doel te halen. Verder wordt er gevraagd of wij als gemeente ernaar moeten streven om zeker de helft van onze energie zelf op te wekken. Als iedereen zijn steentje bijdraagt, is de last minder groot. Sterker nog, we kunnen deze grote opgave alleen maar halen als iedereen zijn verantwoordelijkheid neemt. De VVD kan dat alleen maar toejuichen. Laten we daar ambitieus zijn. Doe zoveel als haalbaar is. Laten we als gemeente ook goed identificeren waar het uitvoeren van die ambities mogelijk niet haalbaar is voor de gemeente en vooral voor haar inwoners. De uitdagingen qua betaalbaarheid...

01:25:37

Voorzitter: Kunt u uw betoog afronden?

01:25:40

De heer Vaes: Ja, dat kan ik. De uitdagingen zijn groot. Onder andere het elektriciteitsnet voldoende uitbreiden, voldoende technische arbeidskrachten, enzovoorts. Laten we zeker stellen dat we voldoende werken aan mitigerende maatregelen en een haalbare planning. Uiteindelijk halen we onze doelen niet met alleen grotere ambities, maar enkel in combinatie met voldoende concrete acties, voldoende haalbare plannen, voldoende

arbeidskracht en voldoende technische oplossingen. Dat was mijn woordvoering. Dank u wel.

01:26:13

Voorzitter: Dank u wel. Het is nu elf over acht. De beurt is nu aan het college om te reageren op uw stellingname, de vragen te beantwoorden en de wensen en bedenkingen die u heeft meegegeven. Ik heb u wat ruimte geboden in uw spreektijden, maar dat heeft wel als nadeel dat de twintig minuten die het college heeft exclusief interrupties weinig ruimte laat tot interrupties. Mochten die er zijn, wacht u even tot het college klaar is met zijn reactie. Dan kunnen we volgens nog vragen beantwoorden die zijn blijven liggen. Het woord is aan de heer Broeksma.

01:26:48

Wethouder Broeksma: Dank u wel, voorzitter. Ik zal proberen kort en to the point te reageren op alles wat er gezegd is. Ik hoop dat u in mijn woordvoering wat conclusies vindt, de wensen en bedenkingen, de suggesties, de gedachtevorming zoals die hier in de commissie heeft plaatsgevonden. Veel van u, vrijwel alle partijen, hebben de urgentie benoemd waarmee de energietransitie te lijf moet worden gegaan. Dat is een belangrijke zaak om toch nog vast te stellen. Niet bij alle partijen even sterk. Eén partij zegt: "2035 hoeft misschien niet te halen." Een andere partij zegt: "Misschien is die klimaatverandering helemaal niet een menselijk handelen." Vrijwel alle partijen hebben gezegd: "Die urgentie is van belang dus zorg ervoor dat je die energietransitie in 2035 ook realiseert. Zorg er ook voor dat de kloof tussen arm en rijk niet groter wordt en idealiter zelfs kleiner wordt. Juist door die energietransitie." U kent een aantal voorstellen zoals we gedaan hebben, die u heeft aangenomen, waarin de inzet van het college is om die kloof te verkleinen, zodat iedereen mee moet kunnen. We hebben energiecoaches, adviseurs, de financiële middelen. Het loopt storm bij de Klusbus, het loopt storm bij de avonden die we organiseren in de wijken van mensen die al dan niet financieel gedreven door de stijgende energieprijzen te willen besparen, het huis willen verduurzamen en die energietransitie mee te willen maken. Iets waar we tientallen jaren op gehoopt hebben. Iedereen moet meedoen. Dat betekent ook participatie en dat iedereen mee kan denken over de energietransitie. U heeft als commissie twee levels benoemd. Enerzijds de participatie over de energietransitie over onze Routekaart hoe we in 2035 de energietransitie naar CO₂-neutraal willen hebben vormgegeven. Wat betekent dat op individuele basis? Wat betekent dat voor bedrijven? Kijk op dat level ook naar participatie. In onze brief hebben we daarop gezien met Let's Gro of met een digitaal platform op met avonden en middagen te spreken. Ik hoor u ook zeggen: "Doe dat niet met de usual suspects maar zorg ervoor dat iedereen mee kan doen. Daarom dus ook digitaal." Daarom ook jongeren specifiek genoemd als bepaalde groep. "Neem ook jongeren mee, hoor ook hun stem. Ook hun belang in de hele participatie." De term burgerberaad is genoemd. Uw wensen en bedenkingen zullen we meenemen in de Routekaart over hoe wij die participatie willen vormgeven op globaal niveau, op macroniveau en op individueel niveau. U heeft daar ook een motie voor aangenomen. Besparen is ook een thema wat genoemd is. "Doe dat vooral" hoor ik u zeggen. Ook als de klimaatverandering niet door menselijk handelen komt. Isoleer huizen, zonnepanelen leveren geld op. De energieprijzen, cynisch als het maar is, betekent dat steeds meer maatregelen een terugverdieneffect hebben en mogelijk zijn. Bespaar vooral. Dat vertaalt

zich ook in de ambitie die velen van u hebben uitgesproken over die eigen opwek, dilemma twee was dat wat we hebben voorgelegd. Houd die ambitie hoog. Die 50 procent naar 46 procent, is dat nou gezakt? Minimaal 50 procent. Ik hoor partijen 60 procent zeggen. Ga door met die eigen opwek. Ik wijs erop dat dat wat betekent. Dat betekent iets voor ruimte bijvoorbeeld. Dat betekent iets voor hoe wij naar ons landschap kijken. Dat betekent iets voor financiering. U heeft nogal een uitspraak gedaan. Ik zie dat als steun in de Routekaart zoals we die willen vormgeven. Dat betekent dat wij u een voorstel doen waarin die ambitie voor die eigen opwek hoger is dan 46 procent zoals waar we nu op koersen. U ziet overigens die grafiek op bladzijde twee van onze brief die stijl naar beneden gaat de afgelopen jaren sinds 2015. In 2020 maakt die weer een knik naar beneden. Dat is vooral: het laagste fruit is geplukt. Het iets minder lage fruit is nu aan de beurt, maar betekent dus van alles een uitspraak die u zojuist in meerderheid gedaan heeft. Het thema restwarmte koppel ik daar nog even aan. Restwarmte uit de Eemshaven is er. Daar is warmte te veel. Dat stroomt de Waddenzee of in de lucht in. Dat is een milieuramp op zich. Beter kunnen wij het gebruiken om onze eigen huizen te verwarmen. Dat gaat niet vanzelf. De vraag wordt gesteld: "Zorg ervoor dat we daarmee niet fossiele industrie of grijs industrieën in de lucht houden." Ik heb eerder verteld dat de restwarmte van de Eemshaven een factor zes is. Dat betekent dat we op dat moment voldoende keuzes kunnen hebben om daar groene restwarmte voor te kiezen. Die restwarmte zal vooral komen van de electrolease die in de Eemshaven zal plaatsvinden met de windopwek van de Noordzee wat daar dicht in de buurt ligt. Die restwarmte is zowel grijs, maar die hebben niet allemaal nodig of helemaal niet, maar ook steeds groener.

01:32:30

Voorzitter: Meneer Broeksma, u heeft een vraag tussendoor van de heer Van Veen.

01:32:35

De heer Van Veen: Dank u wel, voorzitter. Ik vind het goed om te horen dat die restwarmte van de Eemdelta, ook als de industrie afgebouwd is, er nog steeds zal zijn. Ik vraag me alleen af: is het niet logisch om die restwarmte naar Delfzijl, Appingedam of andere grote kernen die iets dichterbij liggen dan Groningen te brengen?

01:32:51

Voorzitter: Wethouder Broeksma.

01:32:52

Wethouder Broeksma: Daar wordt ook naar gekeken. Er zijn twee restwarmte plekken. Eén is het Oosterhoorn gebied rondom Delfzijl. De andere is de Eemshaven die net iets noordelijker ligt. Het is voor de hand liggend om de restwarmte van de industrie rondom Delfzijl en Appingedam daar te gebruiken. De restwarmte van de Eemshaven zou naar Groningen afgevoerd kunnen worden. Dat is helder in beeld wat u zegt. Zonder dat we weten hoe dat allemaal verder uitpakt. Student en Stad vraagt: "Is het nog wel CO2-neutraal als 54 procent van de invoering van de energie van buiten moet komen?" U en meerdere partijen zeggen dat die 54 procent lager moet worden. Die 46 procent moet hoger worden. Ik heb u zelf 60 procent horen zeggen. Het klopt, maar als die ingevoerde energie ook CO2-neutraal is, kun je daar iets van vinden. Het is wel zo dat we een grote stad zijn, 240.000 inwoners op een relatief klein gebied. De reden dat het Zernike niet vol ligt met

zonnepanelen is om dat daar universiteiten gevestigd zijn. Niet alles kan tegelijkertijd op dezelfde plek. Dat betekent dat we de ambitie om 100 procent van onze energie zelf op te wekken niet hebben. Wij horen u zeggen: "Zoveel mogelijk uw eigen opwek en zorg ervoor dat wat van buiten komt CO2-neutraal is." Ook hier helpen de energieprijzen ons om de eigen opwek financieel rendabel te maken. Er is gesproken over het dilemma één, de wortel en stok, om het zomaar even te noemen. Moeten we dwang toepassen of niet? Een meerderheid ziet die dwang niet in elke situatie. Daar zijn nuances aangegeven. Waar het niet kan, moet je er ook niet dwingen. Ook mensen die zeggen: "Dwang liever niet", maar in verhuursituaties zijn nuances aangegeven. De VVD zegt erover: "Zorg ervoor dat de spelregels zijn en een gelijk speelveld voor dezelfde soort, bedrijven bijvoorbeeld of verhuurders. Zorg ervoor dat de spelregels kloppen op nationaal gebied of misschien nog wel op ons eigen gebied, zodat we ook kunnen afdwingen, dat die ambitie van 2035 overeind blijft." Dat hoor ik u uitspreken in meerderheid. Het CDA noemt het woord draagvlak. U creëert daarmee in feite een nieuw dilemma. Als je zegt: "2035 gaan we Halen", maar als we de horeca of verhuurders vraagt "Doet u mee?" en zij zeggen: "Nee, we hebben er geen zin in. Als we kiezen kunnen, dan liever niet." Wat zegt u? Zegt u dan: "2035 laten we los"? Of we zeggen: "Wij kijken toch wat daar met een gelijk speelveld, binnen regels, binnen redelijkheid mogelijk is"? Ik heb een meerderheid van de raad horen zeggen: "Kijk daar goed naar." Natuurlijk moet dat kunnen. Tot het onmogelijke is niemand gehouden, maar geen zin hebben is onvoldoende reden om niet mee te werken aan die 2035. Tot slot, voorzitter, een paar losse opmerkingen.

01:35:56

Voorzitter: Voordat u afrondt, had mevrouw Poelstra nog een vraag voor u.

01:36:01

Mevrouw Poelstra-Bos: Dank u wel, voorzitter. Ik was benieuwd of de wethouder iets meer kan vertellen over hoe vaak hij hoort dat bedrijven of verhuurders geen zin hebben. Ik ben wel van mening dat ik denk dat het meeste mensen wel willen verduurzamen onder de juiste omstandigheden. Welke argumenten geeft u wel?

01:36:20

Voorzitter: De wethouder alsnog.

01:36:21

Wethouder Broeksma: Noem een voorbeeld van de horeca. U kent de discussie over de terrasverwarmers. Dat is een aspect. Dat hoor ik de horeca over spreken. Iets anders is dat de horeca-uitbater en de eigenaar van het etablissement niet dezelfde zijn. Het zou kunnen dat de horeca-uitbater wel wil verduurzamen, een goedkopere koelkast of koelinstallatie die wat milieu effectiever is en lagere energieprijzen heeft, maar dat de verhuurder zegt: "Ik heb er geen zin in. Kom maar op met de huurpenningen en zoek het verder maar uit." Nou, dat. Ik kom bij u terug, mevrouw Poelstra, over de circulaire economie. Daar heeft u als raad een beleid op vastgesteld. Dat heeft volop de aandacht. Innovatie noemt u ook. Het feit dat we als gemeente zelf regie willen nemen op heel veel aspecten. Ook op WarmteStad, zon- en windopwek, een energiemaatschappij, zelf de regie nemen op laadpalen. Dat betekent over dat we de innovatie kunnen afdwingen. Innovatie wordt daarmee niet gedreven door winstmaximalisatie, maar innovatie wordt daarmee gedreven door maatschappelijk

rendement, rendement voor onze inwoners in financiële en energie-effect. Groningen Airport Eelde is genoemd door een aantal partijen. Dat heeft effecten op de hoogte van de windmolens die we kunnen aanleggen vanwege de turbulentie en zo. We gaan niet over het afstoten van Groningen Airport Eelde. We horen u. We horen u duidelijk. Het is een argument om Groningen Airport Eelde te willen sluiten. Dat betekent wel dat we in onze Routekaart rekening moeten houden met de feitelijke situatie. We zouden onze ogen sluiten als we zeggen: "We zorgen ervoor dat in 2030 Groningen Airport Eelde gesloten is, zodat we dan een hogere windmolens kunnen aanleggen." De realiteit is vermoedelijk anders. Als we vandaag zouden besluiten dat het vliegveld dicht gaat, gaan er nog jaren overheen voordat het feitelijk het geval is. De term biomassa is gevallen. U heeft daar beleid over vastgesteld en een motie. Als varkens nog van de biomassa kunnen eten, gebruiken we het daarvoor. Dan de laagwaardige biomassa zouden we kunnen gebruiken voor biogas. De kantoorgebouwen label C is genoemd. We handhaven daarop. Het handhavingstraject is sinds 1 januari ingezet, dus dat wordt opgepakt. De straatverlichting is nog genoemd. Worden die lantaarnpalen nou uitgezet? Ze worden gedimd. Qua veiligheid merkt dat niet of nauwelijks. Als je meetapparaat hebt, merk je het misschien. In de praktijk merk je dat niet. Sociale veiligheid, maar op verkeersveiligheid is daarbij gegarandeerd. Tot zover, voorzitter.

01:39:15

Voorzitter: Dank u wel. Keurig binnen de tijd. Er zijn toch nog wat vragen. Meneer Bosch, Student en Stad.

01:39:21

De heer Bosch: Dank u wel, voorzitter. Ik moest even nadenken na het antwoord, dus ik heb gewacht tot het einde. Ik wil het toch nog even hebben over het aandeel energie wat nog buiten van de gemeente komt in 2035. De wethouder zegt: "We doen zoveel mogelijk." We hebben ook van de ambtenarij gehoord dat bijvoorbeeld uitbreiden op wat we nu als zonambitie hebben een mogelijkheid is. Wat nou als we als gemeenteraad het college de opdracht gegeven om uit te werken wat het betekent op het moment dat we in 2035 zeggen: "Minimaal 60 procent van onze energie moet opgewekt worden binnen de gemeente" en vraagt het college dat uit te werken zodat we als gemeenteraad vervolgens kunnen kiezen: willen we dit echt vinden? Vinden we de gevolgen daarvan niet te groot of wel te groot? Wat vindt het college van dat voorstel?

01:40:16

Voorzitter: De wethouder.

01:40:17

Wethouder Broeksma: Ik heb in feite één partij gehoord die het getal 60 procent heeft genoemd. Dat bent u. Het staat u natuurlijk vrij om met een motie te kijken van kan ik daar een meerderheid voor krijgen of niet? Ik heb meer partijen gehoord van in ieder geval die 50 procent moet gerealiseerd worden. Ik heb het goed gehoord, dus ik zie het als steun om de eigen opwek, wind of zon op land dan wel dak, grootschalig ter hand te nemen. Misschien helpt het als ik u zeg dat we in de Routekaart een overzicht zouden maken wat 50 procent aan hectares zou betekenen, wat 60 procent aan hectares zou betekenen en dat u daarmee een keuze zou kunnen maken naar die laatste 10 procent. Dat is zo gigantisch qua ruimte impact of qua financieel of weer wat anders. Dat u denkt: daar zien we dan maar van af,

maar dat onder ogen te zien kan zien wat uw wens tot 50, 55 of 60 procent zou kunnen betekenen. Kan ik u daarmee tegemoet te komen?

01:41:13

Voorzitter: Ik kijk even naar de heer Bosch. Hij schudt zeer instemmend.

01:41:15

De heer Bosch: Heel graag!

01:41:17

Voorzitter: Zijn er nog andere vragen, nieuw of die zijn blijven liggen? De heer Dwarshuis.

01:41:23

De heer Dwarshuis: Dank u, voorzitter. Ook dank aan de wethouder dat hij het toch best uitgebreid heeft gehad over hoe participatie zou worden ingericht. Ik noemde in mijn verhaal dat ik het graag zou zien dat we op een actieve manier naar inwoners toegaan. Ik hoor inwonersavonden waar mensen zelf naartoe moeten en energiecoaches die we toch ook moeten benaderen. Kan hij daar nog iets over zeggen en aangegeven hoe we daar een meer actieve benadering richting inwoners kunnen bereiken?

01:41:53

Wethouder Broeksma: De wethouder.

01:41:54

Wethouder Broeksma: We zijn daar totaal actief in. We benaderen mensen. Die energiecoaches komen bij de mensen thuis, komen over de vloer en kijken naar wat de kleine en grote maatregelen zijn. Bij grote maatregelen heb je misschien financiering nodig als het gaat over isolatie of zonnepanelen. Dat is ook niet voor iedereen weggelegd. We gaan met klusbussen de wijken in. Ik kan u vertellen: dat loopt storm. Afgelopen maandag hadden we de nieuwjaarskoffieochtend aan het Zuiderdiep. Weer acht nieuwe energiecoaches aangenomen die bij de mensen deurtje bellen op uitnodiging uiteraard om bij de mensen thuis te kijken wat er op korte termijn en wat er op langere termijn zou moeten gebeuren. We zijn er actief naar de mensen toe. Het loopt storm, met dank aan de situatie in Oekraïne, de stijgende energieprijzen. Het loopt storm. Weer acht nieuwe energiecoaches erbij en zo kijken we hoe we actief naar de mensen te kunnen.

01:42:54

Voorzitter: Voordat we zo dadelijk overgaan naar de afronding, was u helaas te laat. Ik geef het woord nog aan mevrouw Blauw.

01:43:04

Mevrouw Blauw: Dank u wel, voorzitter. De wethouder noemde net dat de lantarenpalen gedimd worden. Aan de Vondellaan waar ik woon in De Wijert zijn ze gewoon compleet uit. Ik heb een dochter van 14 en ik vind dat levensgevaarlijk. Misschien dat er andere redenen zijn. Ook van de stad naar De Wijert toe is alles uit. Het is compleet donker langs het water, dus daar is geen sprake van een dimmen.

01:43:27

Voorzitter: Kan de wethouder daar nog op reageren?

01:43:31

Wethouder Broeksma: Het is vaak verstandig als de lichten uitgaan. Dat kan, omdat de Enexis daar iets doet bijvoorbeeld werk aan de weg. Het is niet onze intentie natuurlijk om de lichten uit te zetten. Vaak is het het handigst om even te bellen van is het met opzet en kan er iets aan gedaan worden? Soms is er een storing of iets anders. Het is niet de bedoeling dat in complete straten de straatverlichting uitgaat. We dimmen waar het kan. Wat soms ook kan, is de ene uit en de volgende weer aan in de nachtelijke uren. We zorgen voor sociale veiligheid en we zorgen voor verkeersveiligheid. Dat moet bovenaan staan. De situatie die u noemt, moet niet voor kunnen komen. Als u dat even aan wilt geven bij het meldpunt, komt het vast goed.

01:44:16

Voorzitter: Fijn. Dank u wel. Dan kijk ik nog heel kort na de heer Van Veen of het een vraag is die onbeantwoord is gebleven.

01:44:22

De heer Van Veen: Het is meer iets wat ik nog mee wil geven

01:44:26

Voorzitter: Tien seconden.

01:44:28

De heer Van Veen: Ik hoor u zeggen dat u ook belangrijk vindt dat die energietransitie eerlijk zijn en dat het college dat deelt en zijn best wil doen. Dat vinden we echt heel goed om te horen. Ik denk dat er echt nog wel meer mee kan. Ik zou u toch nog wel mee willen uitgeven om te kijken waar het nou concreet beter kan. Dat zijn misschien moeilijke dingen, maar het kan echt nog wel veel meer.

01:44:47

Voorzitter: Betrekkelijk lange tien seconden, maar ik reken het goed. Volgens mij is alles wat besproken moest worden inmiddels besproken. De wethouder had aangegeven dat met betrekking tot de externe inbreng ze nog opnemen in de brief wat de gevolgen zijn in het aantal hectares. Ook is er teruggekeken op de ambitie, participatie, besparen, eigen opwek, dwang, draagvlak, Groningen Airport Eelde met betrekking tot de wensen en bedenkingen. Mis ik dan nog dingen die er vanuit de raad genoemd worden? Dat neem ik als nee. Het staat u natuurlijk ook altijd vrij om in de raad door middel van een motie nog additioneel iets meegeven aan het college. Ik wil u allen bedanken voor uw inbreng en ik wens u een fijne avond.